

Szeged legrégebbi utcája: a Szentháromság-utca 160 év előtt

Irta: CS. SEBESTYÉN KÁROLY, egyetemi magántanár

I.

Szeged város utcahálózatában, sajnos, már csak egyetlenegy utca van, amely nemcsak a helyét és nagyjából az alakját, hanem a nevét is megtartotta legalább 400 év óta s ez az alsóvárosi *Szentháromság-utca*. A neve először 1522-ben fordul elő, de az utca maga természetesen ennél sokkal idősebb lehet. Ősi eredetét főleg az teszi valószínűvé, hogy ez volt mindig az összekötőtűt *Alsóváros* és a tulajdonképeni belváros, a régi *Palánk* között.

Keletkezését is úgy lehet magyarázni, hogy az alsóvárosi ősi települési falut a középkori várral összekötő országút mentén sorjában letelepedtek a mindenféle árusok és iparosok vagy azért, mert nem fértek el a *Palánk* körülkerített területén, vagy azért, mert üzleti érdekeik *Alsószeged* gazdavárosához fűződtek. Mert ott a faluban magában nem igen volt hely ilyeneknek. Ebből a kettős házsorból lett idővel a két városrészt összekötő utca.

Az utca, mint mondtuk, ma is körülbelül olyan, amilyen volt az 1879. évi nagy árvíz előtt, hisz néhány vízelőtti háza még ma is áll. Csak itt-ott tették egyenesebbé, párhuzamosná a házsorait és egyenlő szélessé az árvíz utáni rekonstrukció alkalmával. Ez lehetett valamikor *Alsóváros* előkelő utcája, ahol a földművesek mellett iparosok és kereskedők is laktak. Ezért elég különös, hogy még az árvízkor, 1879-ben is 86 háza közül csupán 17 maradt meg, mert csak ezek voltak téglából építve. A többi 69 mind összedőlt, mert a fala vályogból vagy vertfalból volt készítve.

Az ilyen régi utcák nagyon nehezen változtatják meg az alakjukat. Maguktól, azaz a ház- és telektulajdonosok akarataiból soha, leginkább csak külső beavatkozásra, hatósági kényszerre. Ezért főleg lehet tételezni, hogy visszafelé menve időben, a legrégebbi időben is csaknem ugyanolyan volt az utca vonalvezetése, telekfelosztása. Jórésztben még a házak elhelyezése is, mint közvetlenül az árvíz előtti években. Bár a házak — nálunk elég rövid életűek — leginkább változtatják meg az utca képét az idők folyamán.

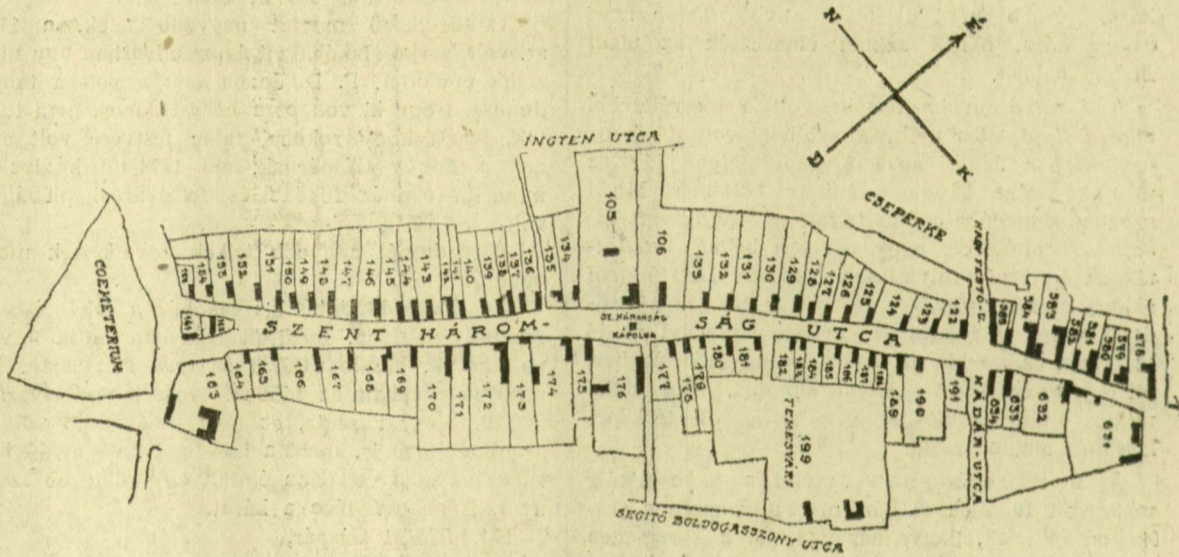
A városi múzeum birtokában van egy régi, rendkívül becses térkép az 1776. évből. Ez az úgynevezett *Balla-féle* térkép, amely *Reizner* János szerint ugyan elveszett, de az ő halála után mégis előkerült a városi mérnökség lomtárából. Ez nemcsak az egyes utcák pontos vonalát mutatja, hanem minden telket és házat is feltünteti s a telekkönyvi szám mellett még az akkori tulajdonos neve is bele van írva a térképbe. Ez a ma már 160 évnél is öregebb térkép várostörténeti szempontból felbecsülhetetlen értékű s mivel a papírja a hosszú idő folyamán természetesen erősen megrongálódott, kívánatos volna a térkép adatainak megmentése, megfelelő feldolgozás vagy sokszorosítás után.

Az alsóvárosiakat bizonyosan érdekelni fogja, hogy kik is voltak százhatvanöt év előtt az egyes *Szentháromság-utcai* házak és telkek tulajdonosai. Lehet hogy egyik vagy másik ház még ugyanannak a családnak a birtokában van, az egykori tulajdonosok közül pedig soknak az utódai bizonyosan élnek még ma is *Alsóváros*on, vagy máshol *Szegeden*. Ezért alább közöljük az egész utca, minden házának tulajdonosait. Megjegyezzük, hogy a név előtti szám a régi, 1776. évi helyrajzi és egyszersmind telek-, vagy házsámot jelenti.

A felsorolást az utca északi, tehát *Palánk* felőli végén kezdjük, még pedig a keleti házsoron. Végig megyünk egészen a déli végéig, ott visszafordulva az utca nyugati házsorát vesszük szám-

ba, felfelé és vissza a kiindulási pontig.

Az utca keleti során ma 36 ház, illetve telek van, 1776-ban 33 volt. Ennek az a magyarázata, hogy ma az utca alsó végén valamivel hosszabb, mint amilyen a XVIII. században volt. A nyugati oldalon ma 39 telek van, akkor 44 volt. Ez a sor felső végén volt hosszabb néhány házzelkellet a majnál. Ebből az látszik ki, hogy a háztelkek szá-

ma és szélességük is körülbelül egyezik a mai számmal, illetve méretekkel.

A mai *Gizella*-tértől kezdve, balkéz felé, tehát a keleti házsoron, az első telek a

331. sz. volt. Hatalmas telek, mely átnyult a *Segítő Boldogasszony-utca*ra is. Ma körülbelül a *Szentháromság-utca* 4/b. és 6. sz., valamint a *Boldogasszony-sugár* 1. és 3. sz. telkeit foglalta magában. A trapezalaku telken négy kisebb-nagyobb épület állt, tulajdonosa *Gottlieb Wagner* volt. Ez a *Gottlieb Wagner* és az utcában lejjebb következő *Leopold Wagner* alighanem annak a mészárosdinasztiának a tagjai voltak, akikről *Szeged* történelme is megemlékezik. Egy *Wagner* Bertalan úgynevezett remekelt tagja volt a *Szegedi* mészároscéhnek 1718-ban, egy *Wagner* Fülöpöt pedig 1730-ban 2 forint bírságra ítélték, mert a font husból 5 latot »elspórolt«. Még az 1848. évi mozgalmakban is résztvevett a *Wagner* mészárosdinasztia. Hogy ezek a *Wagner*ek milyen rokonsági viszonyban voltak a későbbi ily nevű *Szegedi* családokkal, nem tudjuk. A *Klauzál-téri Wagner*-családdal nem voltak rokonságban.

Itt közvetve meg kell említeni azt, hogy ez a *Balla-féle* térkép igen érdekes módon tünteti fel az egyes telek- és háztulajdonosok közötti nemzetiségi, sőt szociális rangkülönbségeket is. Mégpedig a következőképpen: A beaszűlött *Szegedi* »polgárok«, tehát gazdaságot művelők, egyszerűen magyarul vannak a térkép helyén felírva, tehát *Ladányi Mihály*, vagy *Szibó Pál*. Ellenben

aki nem volt paraszt, aki ur volt, hivatalt viselt, azt *latin* nyelven jegyezték a térképbe, például *D. (Dominus) Josephi Temesvári*, vagy *P. D. Joann Liska*. Aki pedig iparos vagy kereskedő volt, akik közül igen sok éppen abban az időben telepedett le *Szegeden*, azt németül írták ki a térképre. Például a fent említett *Gottlieb Wagner*, vagy *Andreas Reizner*, vagy *Franz Rab*.

A következő 632. sz. telek *Gosz Pál* volt. Nagy telek volt ez is, északi szélén állt egy ház, végével a *Szentháromság-utca*ra. Ez a ház és telek alighanem azé a *Grosz Pál* tanítóé volt, aki abban az időben az új nemzeti iskola III. osztályát tanította s akinek a felesége szintén tanítónő volt. A férfi 1810-ben, a feleség 1838-ban halt meg.

Ezután következett egy keskenyebb telek, amelynek déli szélén állt egy hosszú ház véggel kifelé s ez a város tulajdona volt. Milyen célt szolgált ez a 633. sz. ház, nem tudjuk, lehet, hogy városi mértárszék, vagy városi kocsma volt.

A 634. sz. ugyancsak keskenyebb telek háza

már a *Kádár-utca*, ma *Vitéz-utca* sarkán állt s tulajdonosa *Kolb Ferenc* volt. Lehet, hogy *Kolb* Adám városi jegyzőnek (1846—48.), vagy *Kolb* Antal polgármesternek (1871.) volt az őse.

A *Szentháromság-utca*nak ez a része a *Kádár-utca*ig rem tartozott *Alsóváros*hoz, hanem a bővített, vagy külső *Palánk*hoz, ami a telekszámok zásból tűnik ki. Itt a *Kádár- és Nagy festő-utca*ban (ma mindkettő *Vitéz-utca*) vonult végig a *Belváros* és *Alsóváros* közötti határvonal.

A sorban következő ház már a *Kádár-utca* déli oldalán és a *Szentháromság-utca* sarkán feküdt, a régi száma 191. volt. Ma a 10. sz. ház áll a helyén. Ezután következett megint egy nagyobb telek, a 190. számú, *Benedek Grim* van tulajdonosnak beírva, nem lehet tudni, melyik a család- s melyik a kereszt-név. A 189. sz. hosszú keskeny telek és a rajta levő ház *Halász Ferencé* volt. A következő kilenc telek rendkívül kis méretével tűnik fel, amennyiben nemcsak az utcafrontjuk volt keskeny, hanem a telek mélysége is igen kevés volt, még pedig azért, mert mögöttük terpeszkedett egy óriási kettős telek, *P. D. Josephi Temesvári* tulajdona, amely azonban a tulsó *Segítő Boldogasszony-utca*ra szolgált 199. sz. alatt. Csak a 182. és 181. sz. telek között volt egy keskeny utcányi kijárója a *Szentháromság-utca*ra. Ebből lett később *Kernyi*-, aztán a *Környe-utca*, az árvíz után pedig *Zerge-utca* lett a neve. *Temesvári József* 1780-ban lett postakezelő, különben *Temesvári András*

**Az összes uri és női divatcikkek,
férfi kalapok, ágy- és asztalneműek,
teljes kelengyék.**

**GFB harisnyák egész éven át
legolcsóbban.**

Pollák Testvérek